

LÄRAR- HANDLEDNING

Pestblommor

av Mats Strandberg

En handledning av David Renklint

Introduktion

*Jag ska berätta hur det var den där hösten.
Jag tänker börja med den största hemligheten av alla.
Jag ska erkänna det värsta av allt:
Jag ville bara att hon skulle sluta skrika.*

Det är hösten 1710 och pesten brer ut sina svarta vingar över Stockholm. Magdalena och hennes lillasyster Ebba tvingas flytta från huvudstaden när deras mor dör i den fruktade sjukdomen. De ska bo på Svartdamm slott, hos en moster de aldrig träffat.

Slottet är vackert, men rummen står tomma och det finns knappt något tjänstefolk kvar. Det är bara början på mysterierna. Varför verkar moster Katarina hata Magdalena? Vem är den skrämmande prästen, som kommer till slottet varje vecka? Och varför får Magdalena inte träffa Katarinas styvson, eller ens ställa frågor om honom?

Pestblommor är en vacker och kuslig berättelse om förbjuden kärlek och mörka hemligheter ur det förflutna. Med bilder av Elin "Eplet" Sandström.

Jobba vidare med boken

Pestblommor kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och användas som diskussionsunderlag i samband med bland annat frågor om religion och historia, religion kontra vetenskap, barns rättigheter och barnkonventionen, samt hämnd.

Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 7–9 i Lgr22 som kan kopplas till *Pestblommor*, antingen som fristående lektionsstoff eller som grund för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat till grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna.

Sedan kommer de ovan nämnda läsförståelsefrågorna kopplade till varje kapitel och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra och som exempel kan fokus vara på enbart ”på raderna”-frågorna, som handlar om berättelsens handling. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan detta fungera bättre som lässtrategi än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGORNA ÄR INDELADE I TRE KATEGORIER:

- På raderna, som handlar om att hitta svaret i texten. Det explicita.
- Mellan raderna, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka. Det implicita.
- Bortom raderna, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.

Lgr22

BIOLOGI

- Virus, bakterier, infektioner, smittspridning och antibiotika-resistens. Hur infektionssjukdomar kan förebyggas och behandlas.
- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av levnads-förhållanden, kost, sömn, motion, stress och beroende-framkallande medel samt hur hälsoproblem kan begränsas på individ- och samhällsnivå.
- Människans reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek, ansvar, samtycke och ömsesidighet. Sexuellt överförbara sjukdomar och preventivmedel.

RELIGIONSKUNSKAP

- Vad religion och livsåskådning kan betyda för människors behov av mening, gemenskap, identitet och förståelse av omvärlden.
- Tolkning av och samtal om religiös och livsåskådningsmässig symbolik och mening i Bibeln och andra religiösa urkunder, samt i ritualer och estetiska uttryck.
- Kritisk granskning av hur religion och religiositet framställs och representeras på olika sätt i media och i andra sammanhang och hur det kan påverka individer och samhället i stort.
- Konflikter och samförstånd mellan olika religiösa och olika sekulära synsätt, till exempel i frågor om religionsfrihet, sexualitet och synen på kvinnors och mäns roller.
- Analys av och reflektion över etiska frågor utifrån elevernas egna argument samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar och utifrån etiska modeller. Sådana frågor kan till exempel handla om frihet, rättvisa och solidaritet.
- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livsåskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om identitet, kärlek, sexualitet och meningen med livet.

BILD

- Framställning av berättande, informativa och samhällsorienterande bilder om frågor som är angelägna för eleverna.
- Former, färger och bildkompositioner samt deras betydelsebärande egenskaper och hur dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Samtida konst- och dokumentärbilder samt konst och arkitektur från olika tider och kulturer. Hur bilderna och verken är utformade och vilka budskap de förmedlar.
- Bilder som behandlar identitet och maktrelationer, till exempel sexualitet, etnicitet och kön. Hur dessa perspektiv gestaltas och konstrueras.
- Hur bilder kan kopplas till egna erfarenheter och företeelser i elevernas visuella kulturer. Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

GEOGRAFI

- Orsaker till och konsekvenser av demografiska mönster och förändringar: befolkningsfördelning, befolkningsutveckling, migrationsmönster och urbanisering.
- Samband mellan ekonomisk och social levnadsstandard och faktorer som demografi, jämställdhet, utbildning och naturresurser.

HISTORIA

Revolutioner och framväxten av nya idéer, samhällsklasser och politiska ideologier.

SAMHÄLLSKUNSKAP

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel korruption, våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck. Kriminalvårdens uppgifter.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
- Vad begreppen demokrati och diktatur, monarki och republik samt parlamentarism och presidentstyre innebär. Exempel på hur dessa olika stats- och styrelseskick kan fungera.
- Orsaker till och konsekvenser av en ojämlik fördelning av inkomster och förmögenheter mellan människor i Sverige och i olika delar av världen.

Berättelsen är också en bra ingång till skolans värdegrundsarbete, där Magdalenas situation kan användas för att diskutera bland annat "Grundläggande värden" och "Förståelse och medmänsklighet" från första kapitlet i Lgr22. Ett exempel kan vara att lyfta citatet "Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse" och prata med eleverna om alla människors lika värde, och även om ämnen som respekt och hämnd.

Skolans övergripande mål och riktlinjer med fokus på normer och värden från kapitel 2.1 är också relevant. Som exempel kan jämställdhet och diskriminering diskuteras utifrån Magdalenas föränderliga livssituation, och kan kopplas till punkten om att alla som arbetar i skolan ska medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet. Det kan också kopplas till punkten om skolans mål att varje elev:

- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Före läsningen

Beskriv omslaget, med ett eller flera ord. Lek med adjektiv.

Vilka detaljer kan du se?

- Vad gör dig mest nyfiken?
- Har du läst eller sett något liknande?
- Vad tror du att boken kommer handla om?
- Har du läst något annat av författaren?
- Har du sett något annat av illustratören?

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, för att inte behöva avbryta för ofta och förstöra läsupplevelsen. Det kan också vara bra att kortfattat summera det förra kapitlet innan det nya ska läsas. Här kan man anpassa efter vad som fungerar för stunden och antingen sammanfattar läraren, eller så får frivillig elev göra det. En annan variant kan vara att eleverna sammanfattar för varandra, två och två.

Läsförståelse-frågor

Kapitel 1

ORD OCH UTTRYCK

beslutsam, enris, sovkammare, snudd på, ögonvrån, utsirad, genomborra, nattvarden

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem är Ebba?
- Vilket år är det?

Mellan raderna

- Vad menar Magdalena med att pesten kom tillbaka?
- Varför är det så rökigt?

Kapitel 2

ORD OCH UTTRYCK

öronbedövande, krampaktig, svindlande, purpurfärgad, sundhetsintyg, desperation, sammanbiten, skamset, häpet, koffert, husförhör, vädjande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad har hänt med modern?
- Vem är Katarina?

Mellan raderna

- Vad menar Magdalena med att det känns som att hon och hennes far har bytt roller?
- Vad menar hon med att det var hon som dödade sin mor?
- Vem eller vad är "kronan", som fadern har kontrakt med?

Bortom raderna

- I boken kommer likbärare och hämtar de döda. Hur fungerar det nuförtiden? Finns det fortfarande likbärare?

Kapitel 3

ORD OCH UTTRYCK

sigill, ylle, onda aningar, stirra stint, fyllbult, ömklig, violett, pampig, översvallande, föregå med gott exempel

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför kliver domare Fredenstjerna in i vagnen?
- Varför ber domaren om ursäkt?
- Varför byggs det ett nytt slott?

Mellan raderna

- På vilket sätt hade Magdalena innan trott att hennes familj var speciell?
- Varför tror Ebba att hon ser sin mor?

Bortom raderna

- Varför tror du att författaren valde att skriva att regnet piskade? Varför inte bara skriva att det regnade? Kan du komma på flera sätt att beskriva regn?

Kapitel 4

ORD OCH UTTRYCK

glättig, kvällsvard, mässing, oljeporträtt, förbarma sig, mamsellen, väcka avsmak

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem tittar de på på tavlan?

Mellan raderna

- Förklara hur mostern menar att det är hennes plikt som kristen att ta hand om barnen.
- Vad menar Magdalena med att mosterns efternamn Isencrantz passar henne bra?
- Varför pratar mostern om Magdalenas "vita frökenhänder"?

Kapitel 5

ORD OCH UTTRYCK

nattsärk, buxbombuske, lusthus, pupill, morgonvard, fåfänga, sloka, örfil, genomsyra, impuls

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför tittar Magdalena efter svarta strimor och bölder på sin kropp?
- Vad är det för fälla som nämns?

Mellan raderna

- Varför jämför hon byn med en tavla?
- Vad menar mostern med att fåfänga är en synd?

Bortom raderna

- Vad skulle du göra om du var i Magdalenas situation?

Kapitel 6

ORD OCH UTTRYCK

mamsell, rovor, hyssja, andakt

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför är de instängda?
- Varför känner hon på dörrhandtaget?

Mellan raderna

- Vad menar hon med "sjuk i själen"?

Bortom raderna

- Hyssja innehåller tj-ljudet (eller tje-ljudet eller 20-ljudet), som är ett ljud i svenskan med flera olika stavningar. Kan du komma på fler ord med det ljudet, men med andra stavningar?

Kapitel 7

ORD OCH UTTRYCK

tagljus, sandsten, ofantligt, värja sig, osalig ande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vart ska Magdalena gå?
- Vad är det för papper som hon hittar?

Mellan raderna

- Varför tänker hon att Jesus ser besviket på henne?
- Varför kallar hon huset för en val som hon inte vill låta sluka henne igen?

Kapitel 8

ORD OCH UTTRYCK

sammet, bräcklig, ocean, tona bort, nattviol, barnsäng, profil, ångerfull, vändas

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem träffar Magdalena?
- Varför går de extra försiktigt i den smala korridoren?
- Vad hände med Axels mor?
- Varför är inte Axel med i kriget?

Mellan raderna

- Vad menar Axel med att de får vara varandras hemligheter?
- Vad menar han med att lägga bort titlarna?
- Varför gör hon så stor sak av att hon är ensam med en pojke, och att hon aldrig har varit det förut?
- Varför får man inte kritisera kriget?

Kapitel 9

ORD OCH UTTRYCK

humlegård, silhuett, återhållen, vadmal, illa till mods, öronbedövande, klang, ärevördig, överflöd

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför ska de få lämna rummet?

Mellan raderna

- Varför blir Magdalena så rädd när mostern kommer?

Bortom raderna

- De fördriver tiden med en gissningslek. Vet du någon bra lek för att fördriva tid, som man till exempel leker under bilresor?
- Vad tror du kommer hända med prästen och Magdalena?

Kapitel 10

ORD OCH UTTRYCK

välvd, brokig, podium, helga, på helspänn

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Hur blir man präst i den kyrkan?
- Varför sitter de inte tillsammans med sin moster?

Mellan raderna

- Vad menar prästen med att ”helga vildagen”?
- Förklara vad Magdalena menar med att hon känner sig naken och hudlös efter kyrkan.

Bortom raderna

- Vet du skillnaden mellan Gamla och Nya testamentet? Varför finns det två?

Kapitel 11

ORD OCH UTTRYCK

gyllenläder, stolpsäng, innerlig, uråldrig, stram, tvärt, mödosamt, storsint, oberörd, skröplig, arvinge

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem är Blixten?
- Hur länge sedan var det som Lovisa fick träffa Axel?

Mellan raderna

- Vad menar Magdalena med att folk trots allt inte är lika inför döden?
- Varför vill Magdalena prata med just Lovisa?

Bortom raderna

- Varför tror du att Ebba skriker?

Kapitel 12

ORD OCH UTTRYCK

spillning, spilta, hjärtskärande, vädja, rimfrost

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför springer Magdalena?
- Varför hamnar de just i stallet?

Mellan raderna

- Varför vill mostern slå Ebba?

Kapitel 13

ORD OCH UTTRYCK

piskrapp, omtanke, begå hor, svindel, eldskrift, skampall, tidernas begynnelse, paradiset, avkomma

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad berättar prästen?

Mellan raderna

- Varför gråter Lovisa när hon tvättar Magdalenas rygg?
- Vad menar mostern med att det ligger i kvinnans natur?
- Vad menar Magdalena med att hon har förlorat sin far också?

Bortom raderna

- Det bibliska begreppet "synd" återkommer i boken. Kan du försöka förklara vad det betyder?

Kapitel 14

ORD OCH UTTRYCK

test (hår), nattsärk, självkontroll, oäkting, existens, pina, fördömd, dödsbädd, fasa, häpet, dragningskraft, himlavalvet, adamsäpple

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem är skuggan i rummet?
- Vad får hon av Axel?

Mellan raderna

- Varför klibbar nattsärken fast mot Magdalenas rygg?
- Vad menar hon med att hennes existens är ett brott mot Gud?
- Varför säger Axel att Gud skapade allt för 6000 år sedan?
- Vad menar Magdalena med att de får vara som nattviol?

Bortom raderna

- Har du drömt någon riktigt otäck mardröm någon gång?
- Varför tror du att man drömmer mardrömmar? Eller drömmer över huvud taget?

Kapitel 15

ORD OCH UTTRYCK

inåtvänd, disig, sly, tankfull, förakta, under andra omständigheter, outhärdlig

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Var har Magdalena gömt nyckeln?
- Vad ska de göra?

Mellan raderna

- Vad menar hon med att Axel vill känna på hela världen?
- Varför måste Magdalena arbeta så hårt?

Kapitel 16

ORD OCH UTTRYCK

sömngångare, tillflykt, varningstecken, predikstolen, illasinnad, skadeglädje, flacka

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför tittar Magdalena runt på männen i kyrkan?
- Varför slår mostern Magdalena?
- Vad hittar Magdalena i skafferiet?

Mellan raderna

- Vad har hänt med Ebba?

Bortom raderna

- Var tror du att Axel är när han inte är på rummet?

Kapitel 17

ORD OCH UTTRYCK

dåna, ceremoni, damast

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför är Magdalena själv när hon vaknar?
- Vad rotar Axel fram från gömstället?

Mellan raderna

- Varför klär de ut sig och leker och låtsas?

Bortom raderna

- Finns det kvinnliga och manliga kläder? Hur tror du att det har förändrats sedan tiden då boken utspelade sig?

Kapitel 18

ORD OCH UTTRYCK

bykstuga, avmätt, komma till mötes, artighetsfras, självgod, styggelse, dov, örfil, hädisk

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vilken syssla håller Magdalena på med?
- Varför säger Ebba att far bara är hennes?

Mellan raderna

- Varför känner sig Magdalena lättare och gladare senare på kvällen?
- Hur menar Axel att Magdalenas far är hennes far, trots det hon har lärt sig?

Kapitel 19

ORD OCH UTTRYCK

kyrkolag, ända in i mörket

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Beskriv vad en vakstuga är.
- Varför avbryts vakstugan?

Mellan raderna

- Varför tittar Magdalena på Axels läppar?

Kapitel 20

ORD OCH UTTRYCK

lösaktig, fruktlös, gudfruktig, rättfärdig, sigill, självömkan, vintersolståndet, hisna, bristningsgränsen, skimmer

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför är prästen så arg i kyrkan?
- Vad har hänt med pesten?
- Vad är det för brev som Axel har?

Mellan raderna

- Hur jämför sig Magdalena med Bibelns Eva?

Bortom raderna

- Hur kunde vanilj vara något exotiskt?

Kapitel 21

ORD OCH UTTRYCK

förmana, ilning, molande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad får flickorna? Och av vem?
- Vad gör mostern med sakerna?

Mellan raderna

- Vad har hänt med de gamla breven?
- Varför blir Magdalena ledsen när hon ser de fina klänningarna?
- Vad menar hon med att det blev en kortvarig seger att Ebba tog emot dockan?

Bortom raderna

- Vad är det för sjukdom som har sipprat in i hennes kropp? Och hur har det gått till, tror du?

Kapitel 22

ORD OCH UTTRYCK

skrovlig, formbar, knyte, särk, strama, halslinning, frossbrytning

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför ska Magdalena gå till Ebba på natten?

Mellan raderna

- Hur menar Magdalena att Ebba kan försvinna för alltid?
- Varför svimmar Magdalena?

Bortom raderna

- Varför tror du att Ebba inte kan se Axel?

Kapitel 23

ORD OCH UTTRYCK

stappla, brännvin, skruvstäd, hämndlysten

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem kommer till Magdalena och pratar med henne?

Mellan raderna

- Varför tror Magdalena att hon ska dö?

Bortom raderna

- La du märke till vad som hände med textens tempus mitt i kapitlet? Det ändras från dåtid till nutid, från att saker hände till att det händer. Varför tror du att författaren valde att göra så, och varför just vid det tillfället?

Kapitel 24

ORD OCH UTTRYCK

glänta, berusa

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Var är Magdalena och hennes mor?
- Vad avslöjar Axel?

Mellan raderna

- Hur dog Axel?
- Vart ska mor och Axel?

Bortom raderna

- Hade du någon aning om twisten med Axel?

Kapitel 25

ORD OCH UTTRYCK

pyrande, bylte

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Varför såg ingen mamsellen äta?

Mellan raderna

- Vad menar Magdalena med att hon har två skyddsänglar?

Bortom raderna

- Hur tror du att allt med mor, mostern, prästen och Axel kan hänga ihop?
- Reagerade du på att författaren bytte tempus igen?

Kapitel 26

ORD OCH UTTRYCK

rapp

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vad upptäcker Magdalena om mostern och prästen?

Mellan raderna

- Men varför tänker hon att det inte är någon idé att försöka avslöja dem?
- Vad får hon för insikt av det blodröda lövet?

Bortom raderna

- Ebbas tovigga hår kan ses som en metafor för något, kan du gissa vad? (Mosterns kontroll över Ebba som sakta har börjat försvinna igen).

Kapitel 27

ORD OCH UTTRYCK

snäsa, synderska, straffarbete, väderomslag, absurt, fruntimmer

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem ska Magdalena prata med?
- Vad kräver hon ska hända med prästen?

Mellan raderna

- Vem är Magdalenas biologiska pappa?
- Hur är hon som en sagoprins som slaktat en ond drake?

Bortom raderna

- Får man slå tillbaka?

Kapitel 28

ORD OCH UTTRYCK

kusk, tömmar, häpet, gott inflytande, spira, ge sig hän

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

På raderna

- Vem kommer i vagnen?
- Vad får Magdalena för insikt om pesten och smittspridning?
- Vad hänger hon i trädet? Och varför just där?

Mellan raderna

- Vad var Magdalenas sista krav till mostern?
- Varför hindrar Magdalena sig själv från att hata och tänka mörka tankar?

Bortom raderna

- Tycker du att mosterns straff är rimligt eller skulle du ha gjort annorlunda?

Efter läsningen

- Vad tror du kommer hända sedan med Magdalena, Ebba och deras pappa? Det finns inga rätta svar, utan gissa hur det kommer bli för alla.
- Kändes det som ett verkligt scenario, som något som skulle ha kunnat hända på riktigt? Varför/varför inte?
- Har du läst eller sett något annat som påminner om den här boken?
- Är det något i boken du funderar på eller undrar över som du inte har fått svar på?
- Vem eller vilka i berättelsen kan du själv känna igen dig i?
- Finns det något som du tycker att författaren kunde ha skrivit annorlunda?
- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade lika mycket?
- Varför tror du att boken heter *Pestblommor*? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- Har du någon favoritscen, favorithändelse eller favoritkapitel?
- Har du någon favoritillustration?
- Om du fick välja vilken tidsepok som helst att leva i, vilken skulle du ta?
- Ett genomgående tema i boken är blommor och natur. Kan du ge något exempel på hur blommor och natur nämns och används?
- Är det ett lyckligt slut? Varför/varför inte? Kan det vara både och?
- Hur har Magdalena förändrats från bokens början till slutet? Tänk på det ur flera olika perspektiv: fysiskt, psykiskt, andligt, religiöst, sexuellt etc.
- Var boken läskig? Eller obehaglig?
- Vad är egentligen läskigt?
- Man brukar säga pesten, men visste du att det har funnits flera stora utbrott bara i Sverige? Kolla upp de olika utbrotten av sjukdomen.
- Kan du dra några paralleller mellan pesten och coronapandemin? Smittspridning, falsk information, rädsla, sundhetsspass etc.
- Är hämnd dåligt? Kan det vara bra?
- Man brukar säga att världen var större förr i tiden. Vad menar man med det? Till exempel tog det en hel dag att resa tio mil.
- Det finns många auktoriteter och folk som bestämmer och har makt på olika sätt i berättelsen. Kan du ge exempel på några? (Mostern, prästen, kungen, Gud etc.)